

ворити нісенітниці про українську націю, створену, на його думку, в ХІХ ст.

Далеко важче, ніж творити такі, з дозволу сказавши теорії, працювати і передумувати через ціле життя долю свого народу серед осамітнення і не йти за сенсаціями, від яких гомонить ціла Україна, а цього можна навчитися тільки в творчих мужів Європи. Хто піде іншим шляхом, цей розказуватиме казки для дорослих дітей.

Ми тішимося, що наше переконання про таку саме Європу не є відокремлене. Було і є багато сучасників, що саме так думають, серед нас, — нехай, що вони і не непомильні, але їх оправдує фавстівський хор янголів: „Nur wer im Streben sich bemüht, den können wir erlösen“. Тому коли їх ідеї просякли вже в широкі кола громадянства, тоді дивно вражає виступ Н. Д. Це показує, що щось не в порядку з нашою духовістю, коли все наново треба вертатися до тих самих проблем і роз'яснювати ясне.

Той самий Н. Д. каже: Навіщо нам журитися Європою, як вона нами не журиться! Мені здається, що справедливо не журиться. Чому? Скільки ми дали

їй письменників, учених, мистців? Нас ніхто не знає. Але пригадайте собі наше безприкладне героїство і достойну поставу в недавніх роках! Чи про це не гриміло в цілому світі, не тільки в Європі? Покажім себе в правдивому світлі — й Європа заінтересується далі вже сама, бо вона любить індивідуальності і велич, а нам таки їх не брак, хоч може і не вбрід.

Вихід з цього стану може бути тільки один: за-своїти собі критично змагання наших найкращих мужів; визчати речі не з цитат ні з енциклопедій, але з джерел; схоплювати синтетично суттєвість всяких мистецьких появ, не їх половинчастість, що ефемерно живе; вибираючи зразки, вибирати гігантів, що стоять, як шпилі, — не безликі маси, бо вони розтачують нас, як тісто; зацікавлення Європи досягати вибранням друзів не серед возних і ідейних голярів, але серед рівних собі.

А поза тим, залишаймося собою, не обріхуючи інших, не обріхуючи себе і то в ніякому випадку, бо щирість — найголовніша передумова в мистецтві. І відсвіжуймося тільки в Європі, бо вона для нас не тільки близька, але й рідна.